

DE LEEFBAARHEID VAN DE KLEINE DORPSSCHOOL

Troeven, Knelpunten en Uitdagingen

1 Situering

Met een zekere regelmaat richten ouders -individueel of namens een groep georganiseerde ouders- zich tot VCOV en/of Katholiek Onderwijs Vlaanderen en/of DPCC-verantwoordelijken. Zij reageren op aangekondigde sluitingen van scholen of vestigingsplaatsen waar hun kinderen nu schoollopen.

In het kader van de interne planningsprocedure ontvangen Katholiek Onderwijs Vlaanderen en DPCC elk jaar opnieuw enkele aanvragen tot opheffing van een kleine school of vestigingsplaats kleuter- en/of lager onderwijs.

Elk dossier heeft zijn eigen verhaal, gekleurd door verscheidene elementen. Niemand betwist de pedagogische meerwaarde van de kleine dorpsschool. Maar hier en daar komt de leefbaarheid van de dorpsschool in het gedrang.

In voorliggende nota wordt -naast een summiere toelichting bij de interne planningsprocedure- aandachtspunten aangereikt ter ondersteuning van

- de communicatie en het overleg tussen schoolbestuur en ouders/personeel.
- de bespreking van concrete aanvragen in de Adviesraden en in de DPCC's;

2 Interne planningsprocedure

2.1 De sluiting van een school of vestigingsplaats is onderworpen aan de interne planningsprocedure. Deze structuurwijziging wordt besproken in de participatieorganen van de school (schoolraad en LOC) en van de scholengemeenschap (medezeggenschapscollege en onderhandelingscomité). De adviezen van de participatieorganen worden toegevoegd aan het aanvraagdossier dat voor advies voorgelegd wordt aan de Adviesraad BaO of BuO (Katholiek Onderwijs Vlaanderen) en ter goedkeuring ingediend bij de DPCC-BaO.

2.2 In het Statuut DPCC is gestipuleerd dat een beslissing van de DPCC-BaO *geen nieuwe financiële lasten mag opleggen aan een schoolbestuur zonder zijn toestemming.*

Toepassing:

- **Schoolbesturen** kunnen niet autonoom beslissen om een school of vestigingsplaats te sluiten. Het is belangrijk dat ze tijdig overleggen en transparant communiceren met de ouders en het personeel. In hun communicatie verwoorden de schoolbesturen hun intentie om een *aanvraag* ter advisering en ter goedkeuring in te dienen bij de interne planningsinstanties.
- **Ouders**, zowel ouders die zich verenigd hebben in een ‘actiegroep’ als individuele ouders, die aankloppen bij VCOV, Katholiek Onderwijs Vlaanderen en DPCC worden verwezen naar de interne planningsprocedure. Op alle niveaus wordt de stem van de ouders beluisterd.

3 Aandachtspunten

3.1 *Economisch-zakelijk versus sociaal-emotioneel denken*

- Op basis van cijfers (leerlingenaantallen; bevolking in de wijk; kostenraming en beschikbare financiële middelen; ...) is de sluiting van een kleine school of vestigingsplaats in een aantal gevallen gerechtvaardigd. Niet of minder kwantificeerbaar is het belang van een kleine school in een dorp, wijk, parochie. De school versterkt er vaak het sociaal-economisch weefsel, fungeert als ankerpunt, huisvest tal van activiteiten. Bij wijze van boutade: de gesprekken aan de kerkpoort zijn verlegd naar de schoolpoort.
Het is wenselijk om bij een sluitingsdossier altijd vanuit beide invalshoeken een grondige afweging te maken.
- Het is erg kort door de bocht om de bestuurlijke schaalvergroting eenzijdig te associëren met een bedrijfseconomisch denken. Vaak integendeel. Het komt voor dat een bundelen van krachten van schoolbesturen in dezelfde buurt de sluiting van een school of vestigingsplaats kan afwenden.

3.2 *De kracht van communicatie*

- In de communicatie kan het schoolbestuur de sluiting van de school of vestigingsplaats poneren als een voldongen feit. Het ontbreken van de mogelijkheid tot overleg creëert quasi zeker heel wat tegenwind.

Tijd nemen om de intentie tot sluiten goed te argumenteren enerzijds en de ouders de kans geven om mee na te denken over alternatieven en om te zoeken naar oplossingen anderzijds, kan er toe bijdragen dat de ouders in zekere mate mede-eigenaar worden van de problematiek. In deze context van overleg is het niet uitgesloten dat een beslissing tot sluiting als enig haalbare oplossing meer gedragen wordt.

- De aankondiging van een sluiting creëert soms een dubbel, tegengesteld effect: enerzijds de reactie van ouders die zich gaan organiseren/verenigen voor het behoud van de kleine school of vestigingsplaats; anderzijds het begin van een leegloop. Dit laatste verhindert de eventuele beslissing tot geleidelijke, uitdovende opheffing (zodat de leerlingen die er eerder ingeschreven werden, hun schoolloopbaan kleuter en/of lager kunnen voltooien) of de eventuele toepassing van het genadejaar/gedoogjaar.

3.3 Evolutie schoolbevolking

- Een substantiële daling van het aantal leerlingen in een school of vestigingsplaats kan best tijdig geanalyseerd worden. Is de daling puur demografisch te verklaren? Zijn er andere elementen in het spel die ouders doen kiezen voor een andere school? Een mank beleid? Een slecht functionerend personeelslid? Kan het tij nog gekeerd worden?
- Evolutie van het aantal leerlingen in het afgelopen decennium.
- Perspectieven op korte termijn (op basis van geboortecijfers, nieuwe woonwijken,...).
- Aandeel ouders van het dorp, de wijk, de parochie,... dat momenteel kiest voor de wijkschool.
- Toe te passen rationalisatienormen vs leefbaarheid van een school of vestigingsplaats (zie tabel achteraan document).

3.4 Comfort op school

- Wat verwachten ouders van de school?
- Het belang van een permanent aanspreekpunt op de school/vestigingsplaats.
- Haalbaarheid van voor- en naschoolse opvang ter plekke.
- Hoe staan ouders tegenover graadklassen?
- Problematiek van de éénklassige kleuterschool (aanwezigheid van slechts één volwassene - risico - veiligheid)

3.5 Financiering van het onderwijs

- Onderwijs organiseren wordt steeds duurder. Door besparingen op de werkingsmiddelen is de koopkracht van basisscholen met minstens 11 % gedaald. Het wordt vaak 'overleven' in plaats van 'leven'.
- Een aantal inkomstenbronnen (inbreng van congregaties, parochies, bisdom,...) die in het verleden nog soelaas brachten in een financieel precaire situatie, is opgedroogd.
- Zie ook punt 3.6

3.6 Infrastructuur en investeringsnood

- Aanleiding tot sluiten of opheffen is vaak de lamentabele toestand van de gebouwen en infrastructuur. De werkings- en uitrustingsstoelagen, gegenereerd door het aanwezig aantal leerlingen, volstaan meestal niet om de werken uit te voeren (bv. nieuwe verwarmingsketel; nieuw dak; nieuwe speelplaats; nieuwe ramen;... laat staan nieuwe gebouwen).
- Schoolbesturen worden geconfronteerd met nieuwe eisen, zowel reglementaire eisen als comfortverwachtingen: preventie (brandveiligheid; elektrische installaties; ...), aantal toiletten; gescheiden riolering; uitrusting van de lokalen; ....
- AGION-subsidies moeten teruggestort worden als binnen de 20 jaar het gebouw niet langer een onderwijsbestemming heeft.
- Sommige schoolbesturen overwegen om met de schaarse middelen ten gronde te investeren op één campus, liever dan 'op te lappen' in drie verschillende vestigingsplaatsen.

3.7 Spreiding van het scholenaanbod - keuzevrijheid - mobiliteit

- Welk aanbod is haalbaar in de dorpsschool? Enkel kleuteronderwijs? Kleuter- en lager onderwijs? Basisonderwijs, al of niet met alle graden lager onderwijs?

- Welke afstand moet overbrugd worden tussen de bedreigde dorpsschool en een andere vrije katholieke kleuter-, lagere of basisschool / tussen de wijkschool die gesloten wordt en de hoofdschool?
Is de afstand voldoende veilig te overbruggen? Te voet? Per fiets? Worden ouders verplicht hun kinderen met de wagen naar de andere school te brengen? Wordt er voorzien in leerlingenvervoer?
- Aanwezigheid van gemeentelijk basisonderwijs of gemeenschapsbasisonderwijs in de omgeving.
- Toekomstplannen van de gemeente of van GO!
- Verschrating van het aanbod - daling aandeel katholiek onderwijs.
- Herverkaveling (bv. één leefbare katholieke school in dorp a en één leefbare gemeenteschool in dorp b, in plaats van twee -nauwelijks leefbare- basisscholen in elk dorp).

4 Conclusies

Het onderzoek naar de haalbaarheid van het behoud van kleine én leefbare scholen/vestigingsplaatsen zal -rekening houdend met de vele elementen opgesomd onder punt 3- onvermijdelijk verschillen van dossier tot dossier. Transparante communicatie en tijdig overleg zijn de boodschap. Bij alle betrokken partijen wordt gepleit voor redelijkheid.

	Gemeente met minder dan 75 inwoners per km ² (categorie A)			Gemeente met 75 tot 500 inwoners per km ² (categorie B)			Gemeente met meer dan 500 inwoners per km ² (categorie C)		
	K	L	Basis	K	L	Basis	K	L	Basis
School	14	14	24 (10)	20	50	60 (16)	50	120	140 (20)
Geïsoleerde school	8	10	16 (6)	12	14	24 (10)	20	50	60 (16)
Vestigingsplaats	10	10	16 (8)	20	25	40 (16)	20	25	40 (16)
Geïsoleerde vestigingsplaats	6	8	12 (6)	12	14	24 (10)	12	14	24 (10)